

SEIMENI ÎN SLUJBA PRINCIPILOR TRANSILVANIEI ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XVII*

Florin Nicolae Ardelean**

Cuvinte cheie: seimeni, Transilvania, organizare militară, mercenari, arme de foc

Keywords: seimeni, Transylvania, military organization, mercenaries, fire weapons

Seimenii au constituit un element important în armatele Moldovei și a Țării Românești pe parcursul veacurilor XVII-XVIII. Organizarea și rolul acestei categorii de mercenari în oștile domnilor români au beneficiat de mai multe lucrări și studii de specialitate în istoriografia românească¹. La origine seimenii erau mercenari sud-dunăreni (sârbi, bulgari, bosniaci, greci și turci) luați în leafă de domnii țărilor române. Conform teoriei lui Nicolae Iorga, acest corp de oaste a fost inspirat de modelul *segban*-ilor² turci, trupe de infanterie organizate de sultanul Murad al IV-lea (1623-1640) pentru campaniile sale asiatice³.

* „Această lucrare a beneficiat de suport financiar prin proiectul Programe postdoctorale pentru dezvoltare durabilă într-o societate bazată pe cunoaștere, cod contract: POSDRU/89/1.5/S/60189, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013”.

** Universitatea Babeș-Bolyai/Academia Română, filiala Cluj.

¹ Dintre cele mai importante lucrări care se ocupă de acest subiect menționăm: Nicolae Iorga, *Răscoala seimenilor în potriva lui Mateiu Basarab*, extras din *AARMSI*, Seria II, Tom XXXIII, București, 1910; Idem, *Istoria armatei românești*, II, ed. II, București, 1930; Lidia Demény, Ludovic Demény, Nicolae Stoicescu, *Răscoala seimenilor sau răscoală populară?*, București, 1968; Nicolae Stoicescu, *Matei Basarab*, București, 1988; Idem, *Constantin Șerban*, București 1990; Idem, *Curteni și slujitori. Contribuții la istoria armatei române*, București, 1968; Ludovic Demény, *Cu privire la caracterul răscoalei din 1655 în Țara Românească*, în *Studii*, XVI, 2, 1963; Constantin Șerban, *Vasile Lupu domn al Moldovei (1634-1653)*, București, 1989.

² *Segban* este un termen de origine persană ce însemna păzitor de câini. Această denumire o purta și un corp al ienicerilor, care se îngrijau de câinii de vânătoare ai sultanului. Vezi Dimitrie Cantemir, *Istoria imperiului otoman*, I, ed. I. Hodoșiu, București, 1876, p. 91; Aurel Decei, *Istoria imperiului otoman*, București, 1978, p. 217, nota 1.

³ Iorga, *Istoria armatei*, p.111; Idem, *Răscoala seimenilor*, p. 5-6; Stoicescu, *Curteni și slujitori*, p. 195.

Segban-ii (infanterie) și *sarica* (cavalerie) intrau în categoria trupelor neregulate ale armatei otomane ce beneficiau de soldă o perioadă limitată de timp, de obicei pe durata unei campanii. Apariția lor a reprezentat un punct de cotitură în istoria militară a Imperiului otoman datorită caracterului lor distinct și chiar a opoziției față de elementele tradiționale ale armatei otomane, trupele *kapikulu* (spahii și ieniceri) și spahii timarioți⁴. *Segban*-ii erau recrutați în special din Anatolia, aveau arme de foc și erau organizați în companii de câte 100 de oameni. Spre sfârșitul secolului al XVI-lea această infanterie devenise un element important în oastea otomană, fiind recrutați și în armatele private ale guvernatorilor provinciali otomani. Majoritatea erau demobilizați la finalul campaniilor, devenind în numeroase cazuri grupuri organizate de tâlhari. În primele decenii ale secolului al XVII-lea revoltele acestor grupuri militare au luat amploare, fiind cunoscute ca și mișcările *celâlî*⁵.

Seimenii din țările române au păstrat multe din caracteristicile *segban*-ilor turci, inclusiv predispoziția pentru revoltă. Pe parcursul secolului al XVII-lea seimenii apar atât în Moldova cât și în Țara Românească. În garda personală a lui Gaspar Grațiani sunt menționați 200 de archibuzieri pedestri, numiți *segmei*, cel mai probabil trimiși de către sultan la curtea domnului Moldovei⁶. În 1632 seimenii sunt pomeniți în oastea lui Alexandru Iliăș⁷. Vasile Lupu dispunea de un număr semnificativ de seimeni, pe mulți dintre ei însă i-a scos din slujbă devenind astfel vulnerabil la uneltirile adversarilor săi⁸. Gheorghe Ștefan a angajat la rândul său un număr mare de astfel de lefegii, dintre care 400 i-au fost trimiși de aliatul său din Țara Românească, Matei Basarab⁹. În primăvara anului 1654, la curtea domnească din Iași se aflau 1.000 de seimeni care au intrat în conflict cu ceilalți mercenari ai domnului, în special cu germanii. Mișcarea seimenilor a fost reprimată de domn cu ajutorul celorlalte părți ale oștirii și,

⁴ Murphey Rhoads, *Ottoman Warfare 1500-1700*, London, 2001, p. 190.

⁵ Halil İnalcık, *Imperiul Otoman. Epoca clasică 1300-1600*, București, 1996, p. 99-103.

⁶ *Călători străini despre Țările române*, IV, București, 1972, p. 543.

⁷ Axinte Uricariul, *Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei*, II, ed. Gabriel Ștrempel, București, 1996, p. 14-15; Stoicescu, *Matei Basarab*, p. 29; Idem, *Curteni și slujitori*, p. 199.

⁸ Șerban, *Vasile Lupu*, p. 102; Conform relatării lui Paul din Alep domnul Moldovei ar fi renunțat la majoritatea seimenilor săi tocmai la sugestia logofătului Gheorghe Ștefan care mai apoi îi va lua domnia. Vezi *Călători străini*, VI, p. 76.

⁹ Iorga, *Istoria armatei*, p. 139.

pentru moment, corpul seimenilor a fost desființat¹⁰. În 1677 solul polon Ioan Gninski, ce se îndrepta spre Istanbul pentru ratificarea unui tratat de pace cu turcii, a fost întâmpinat de garda domnească, din care făceau parte și 6 steaguri de seimeni, lângă Iași. Un detaliu interesant precizat de solul polon era că acești oșteni erau înarmați cu puști lungi de ieniceri¹¹.

În Țara Românească dezvoltarea seimenilor este strâns legată de numele lui Matei Basarab. În 1636 acesta sporește numărul mercenarilor sârbi aflați în slujba sa cu noi recruți de la sud de Dunăre, alcătuind în mod oficial corpul seimenilor¹². Aceștia au jucat un rol esențial în victoria de la Finta (27 mai 1653) împotriva lui Vasile Lupu și a aliaților săi cazaci. Cu această ocazie seimenii s-au dovedit a fi o infanterie versatilă, capabilă să execute manevre ce necesitau o mare mobilitate¹³. În ziua bătăliei decisive seimenii au fost poziționați în flancul stâng și la centru unde, alături de alte trupe de lefegii și oșteni autohtoni, au rezistat asalturilor repetate ale dușmanilor¹⁴. La scurt timp după acest eveniment seimenii s-au revoltat pe motivul neplății soldelor promise de domn. Tulburările au continuat și în anul următor, grăbind moartea bătrânului domnitor¹⁵. Apogeul revoltei seimenilor a fost atins în anul 1655 când, pentru înfrângerea lor, a fost nevoie de o intervenție directă a armatei transilvănene. În bătălia de la Șoplea, seimenii și ceilalți slujitori ce li s-au alăturat, au fost înfrânți de oastea principelui Gheorghe Rákóczi al II-lea. Victoria ardelenilor a fost favorizată de trădarea mai multor ofițeri din oastea lui Hrizea, dintre care o parte au trecut în oastea adversarilor. După această înfrângere corpul seimenilor a fost temporar desființat de domnul Constantin Șerban¹⁶.

¹⁰ *Ibidem*, p. 142-143.

¹¹ P.P. Panaitescu, *Călători poloni în țările române*, București, 1930, p. 73, 77.

¹² Iorga, *Istoria armatei*, p. 125; Stoicescu, *Matei Basarab*, p. 75.

¹³ Trimiși în sprijinul avangardei lui Diicu Buicescu, seimenii au reușit să se retragă organizat, luptând cu urmăritorii lor cazaci și moldoveni fără a suferi pierderi semnificative. Vezi P.P. Panaitescu, *Miron Costin. Opere*, București, 1958, p. 151; Gen. Radu Rosetti, *Istoria artei militare a românilor până la mijlocul veacului al XVII-lea*, București, 2003, p. 498.

¹⁴ Panaitescu, *Miron Costin*, p. 153-154.

¹⁵ Iorga, *Răscoala seimenilor*, passim, Stoicescu, *Matei Basarab*, p. 207-210; *Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum (CFLO)*, II, ed. Josephus Trausch, Brașov, 1847, p. 53.

¹⁶ Panaitescu, *Miron Costin*, p. 171-174; Georg Kraus, *Cronica Transilvaniei 1608-1665*, București, 1965, p. 180-185; Stoicescu, *Constantin Șerban*, p. 30-42; Demény, Stoicescu, *Răscoala seimenilor*, p. 138-145.

În ultima parte a secolului al XVII-lea și în secolul următor seimenii au revenit în oștile domnilor din Moldova și Țara Românească, însă importanța și efectivele lor erau reduse. Cel mai adesea erau menționați ca și membrii ai gărzii domnești¹⁷.

În legătură cu evoluția acestei categorii de soldați, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, se pot constata două tendințe interesante. Încă de la început, seimenii au fost un grup de mercenari de origini diverse, fiind astfel deschiși la adoptarea unor elemente noi, locale. Astfel, atât în Moldova cât și în Țara Românească, în rândurile seimenilor au fost primiți și români. În Țara Românească, seimenii și dărbanii erau adesea pomeniți împreună, ca alcătuiind o singură categorie militară. Spre sfârșitul domniei lui Matei Basarab aceștia sunt „prefăcuți într-un element indigen”, mulți dintre ei întemeindu-și familii și cumpărând proprietăți în Țara Românească¹⁸. Ca o consecință directă a acestui proces s-a încercat transformarea lor într-o categorie semi-privilegiată, cu rosturi militare, asemenea celorlalte cete de slujitori¹⁹.

Prezența seimenilor în Transilvania a fost prilejuită de implicarea principelui Gheorghe Rákóczi al II-lea în luptele interne din cele două țări de dincolo de Carpați. Cronicarul sighișorean Georg Kraus pomeneste primii seimeni în oastea principelui ardelean în anul 1654. Între 500 și 1.000 de astfel de oșteni au fost trimiși de Matei Basarab în Transilvania ca o precauție după primele revolte provocate de aceștia²⁰. De asemenea, este posibil ca noi contingente de seimeni să fi fost luate în slujba principelui după bătălia de la Șoplea (1655), când mai mulți ofițeri l-au trădat pe Hrizea și au trecut de partea ardelenilor. De altfel, conform tratatul încheiat între Gheorghe Rákóczi al II-lea și Constantin Șerban, participanții la răscoală ce obținuseră iertarea trebuiau să depună jurământ de credință principelui ardelean. Dintre cei care au prestat acest jurământ sunt cunoscute cazurile unui steag de călărași ai căpitanului Stan Coman²¹, un steag de păhărnicea condus de căpitanul Iane²² și două steaguri de lefegii sârbi (seimeni), unul condus de căpitanul Leca²³ și celălalt de Fiota János²⁴.

¹⁷ Iorga, *Istoria armatei*, p. 175, 182, 199.

¹⁸ *Ibidem*, p. 141-143;

¹⁹ Constantin Rezachevici, *Mercenarii în oștile românești în Evul Mediu*, în *RI*, 34, 1981, 1, p. 69-71.

²⁰ Kraus, *Cronica Transilvaniei*, p. 172.

²¹ Nicolae Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, IV, București, 1902, doc. XLIV, p. 37-39.

²² *Ibidem*, doc. XLV, p. 40-42

²³ *Ibidem*, doc. XLVI, p. 42-43.

În Transilvania seimenii au fost de la început integrați în oastea de curte a principelui (*aule militiae*), alcătuită din oșteni permanenți, mulți dintre ei străini, ce a reprezentat pe parcursul existenței principatului autonom nucleul oștirii ardelenе. În 1656, George Brancovici remarcă în cronică sa existența unui număr semnificativ de seimeni la curtea de la Alba Iulia, dintre care mulți erau ortodocși²⁵. În același an, pastorul Conrad Iacob Hiltebrandt, însoțitor al solului suedez Sternbach, relatează despre câteva companii de seimeni printre oștenii de la curtea principelui Gheorghe Rákóczi al II-lea. În legătură cu aceștia afirmă că erau „infanteriști viteji, dar nestatornici în credință, originari din Tracia”. Este pomenită o tentativă de dezertare a acestora, pedepsită de principe prin spânzurarea câtorva dintre cei vinovați. În continuare este descris și echipamentul acestora: „Acești seimeni poartă o pușcă lungă, sabie, căciulă roșie, rășfrântă, pantaloni largi și pășesc în marș ca ienicerii unul după altul pe două rânduri lăsând mult loc între ei”²⁶.

Seimenii din Transilvania au rămas credincioși reputației de soldați buni, dar nestatornici. Principele Gheorghe Rákóczi al II-lea a luat mulți lefegii din Țara Românească în slujba sa în vederea campaniei prin care plănuia să ocupe tronul Poloniei. Astfel, seimenii sunt pomeniți împreună cu haiduci, secui, sași și nobili, alături de principe în dieta ținută la Visk (17 ianuarie 1657), în Maramureș, pe drumul spre Polonia²⁷. Atâta timp cât a fost sprijinit de aliații săi cazaci și suedezi, principele Transilvaniei a înaintat pe teritoriul Poloniei fără a întâmpina o opoziție serioasă. În momentul în care regele Suediei s-a văzut nevoit să își retragă cea mai mare parte a trupelor ca urmare a unui atac al danezilor, iar cazacii și-au văzut teritoriile amenințate de atacurile tătarilor, oastea ardeleană a rămas izolată într-un teritoriu străin și din ce în ce mai ostil. Când eșecul acestei expediții a devenit evident, principele Rákóczi a încheiat pacea cu regele Ioan Cazimir și a revenit în Transilvania. Oastea transilvăneană, sub conducerea

²⁴ Este posibil ca acest căpitan să fi slujit și în oastea lui Gheorghe Rákóczi I. Vezi Lajos Thallóczy, *II. Rákóczy György és az olah személyek*, în *Sz.*, 1892, p. 449-456.

²⁵ Silviu Dragomir, *Fragmente din cronică sârbească a lui George Brancovici*, în *AIIN*, II, 1923, p. 57-58.

²⁶ *Călători străini*, V, p. 553.

²⁷ István Enyedy, *II Rákóczi György veszedelméről 1657-1660*, în *Erdély történelmi adatok*, Kolozsvár, 1862, p. 226; *Monumenta Comititalia Regni Transylvaniae (MCRT)*, IX, ed. Sándor Szilágyi, Budapest, 1886, p. 245-248.

căpitanului general Ioan Kemény, a fost nevoită să se retragă pe un drum ocolit, spre Moldova, fiind în permanență hărțuită de tătari. Tentativa ardelenilor de a se apăra într-o tabără întărită a eșuat și cea mai mare parte au fost uciși sau luați în robie. Mai multe surse ce descriu această luptă menționează trădarea unui corp de 400-600 seimeni, ce au trecut de partea tătarilor, grăbind astfel căderea armatei ardelenilor²⁸.

Numărul seimenilor ce au participat la campania din Polonia este greu de apreciat, însă știm că o parte din ei au fost lăsați în Transilvania la curtea de la Alba Iulia, unde l-au ajutat pe Hrizea să scape din captivitate²⁹. După bătălia de la Șoplea, liderul răsculaților, boierul Hrizea din Bogdănei, a fost luat în captivitate de principele Transilvaniei³⁰. În 1657, profitând de lipsa principelui și a oștirii sale, Hrizea i-a atras de partea sa pe câțiva dintre seimenii (între 200-400 de oameni) ce se găseau în Alba Iulia în solda principelui și, alături de aceștia, s-a întors în Țara Românească cu gândul să îl alunge pe Constantin Șerban³¹. Fuga lui Hrizea este pomenită și într-o scrisoare adresată de Acațiu Barcsay principelui Rákóczi la 27 martie 1657. De asemenea, acesta amintește de sosirea a încă 4 steaguri de seimeni trimise din Moldova³².

În ciuda manifestărilor de insubordonare, principele Gheorghe Rákóczi al II-lea nu a renunțat la seimeni. În anul vara anului 1658, când Transilvania a fost devastată de expediția punitivă a Porții, expediție la care s-au alăturat și domnitorii Moldovei și a Țării Românești, seimenii s-au numărat printre oștenii mobilizați în vederea apărării. Conștient că nu poate înfrunta armatele trimise de otomani într-o bătălie în câmp deschis, principele și-a divizat trupele încercând să organizeze o apărare pe mai multe

²⁸ Kraus, *Cronica Transilvaniei*, p. 228; *Memorialul lui Nagy Szabó Ferencz din Târgu Mureș (1580-1658)*, ed. Ștefania Gáll Mihăilescu, București, 1993, p. 218-219; Enyedy, *II Rákóczi György*, p. 246; Sándor Szilágyi, *Transsylvania et Bellum Boreo-Orientale* II, Budapest, 1891, doc. 49, p. 323.

²⁹ Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova sec. XIV-XVII*, București, 1971, p. 196-197.

³⁰ A. D. Xenopol susținea că Hrizea a fost luat în slujbă de principele Transilvaniei și pus căpitan peste 500 de seimeni, împreună cu care s-a întors în Țara Românească în 1657. Această variantă nu este însă confirmată de principalele surse narative referitoare la aceste evenimente. Vezi A.D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, VII, ed. III îngrijită de I. Vlădescu, București, 1925-1930, p. 158.

³¹ Kraus, *Cronica Transilvaniei*, p. 202-203; *CFL*, II, p. 61.

³² Szilágyi, *Transsylvania*, II, p. 358.

fronturi³³. O mare parte din oaste, sub conducerea sa personală, a fost dispusă în împrejurimile Ineului, Mikes Kelemen a primit ordin să apere pasul Buzăului, iar Acațiu Barcsay și fratele său Mihail au primit conducerea unui al treilea corp de oaste ce s-a adunat în tabără la Cincu Mare. Companiile de seimeni au fost puse sub comanda lui Barcsay³⁴. Acesta a evitat o confruntare directă cu adversarii și s-a retras la Deva³⁵.

Odată devenit principe, Barcsay a continuat să păstreze un număr însemnat de seimeni în oastea sa. Încă de la sfârșitul lui ianuarie 1659, noul principe a luat în soldă 600 de seimeni, veniți din Țara Românească³⁶. O lună mai târziu, principele a sosit la Bistrița, unde se întrunea dieta, împreună cu un alai de oșteni autohtoni dar și străini: 3 steaguri de soldați din oastea de câmp (*milites campestris*), 16 steaguri de curteni călăreți din Moldova și Țara Românească, 2 steaguri de tătari (un astfel de steag număra cam 100 de oameni), 4 steaguri de oșteni de curte (*militiae aulicae*), 2 steaguri de dragoni și 6 steaguri de seimeni pedestri din Țara Românească³⁷.

În toamna anului 1659, Rákóczi a revenit în Transilvania în fruntea unei armate recrutate din *Partium* și de pe domeniile sale din Ungaria, la care s-au adăugat treptat și numeroși voluntari din Ardeal. Părăsit de majoritatea trupelor turcești odată cu apropierea iernii, Barcsay s-a retras în Sibiu, unde a fost asediat din noiembrie 1659 până în mai 1660³⁸. Printre cei care au participat la asediul Sibiului, în oastea lui Rákóczi, sunt menționați și câțiva seimeni³⁹.

Transilvania a continuat să fie afectată de lupte interne și în primii ani de domnie ai principelui Mihail Apafi. Încercarea lui Ioan Kemény de a prelua puterea cu sprijinul Habsburgilor și, după moartea acestuia în bătălia de la Seleușul Mare (23 ianuarie 1662), existența unor garnizoane imperiale în țară au făcut necesară prezența unor trupe străine, mai ales turcești, care

³³ Kraus, *Cronica Transilvaniei*, p. 262-272; Andrei Veress, *Pribegia lui Gligorașcu vodă prin Ungaria și aiurea (1664-1672)*, în *AARMSI*, seria III, II, mem. 7, București, 1924, p. 3-4; Liviu Borcea, *Contribuții la istoria campaniei militare turco-tătare în Transilvania (august-octombrie 1658)*, în *Crisia*, XV, 1985, p. 102-103.

³⁴ MCRT, XI, doc. XXXII, a, p. 415.

³⁵ *Ibidem*, d, p. 421.

³⁶ Kraus, *Cronica Transilvaniei*, p. 288.

³⁷ MCRT, XII, doc. XXI, p. 157-158; Nicolae Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, IV, București, 1902, p. CCXCVI.

³⁸ Nicolae Bethlen, *Descrierea vieții sale de către el însuși*, Cluj-Napoca, 2004, p. 90-91.

³⁹ Nicolae Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, București 1902, p. 66.

să asigure domnia lui Apafi. Sprijin militar a sosit și din partea celor două principate extra-carpătice: domnul Țării Românești, Grigore Ghica, trimițând 4.000 de oșteni, iar domnul Moldovei, Eustratie Dabija, 1.000⁴⁰. În câțiva ani, situația politică și militară în Transilvania s-a stabilizat și majoritatea trupelor străine (atât turcești cât și habsburgice) au fost retrase din țară. Principele a păstrat însă la curtea sa câteva trupe de mercenari străini, printre care și un steag de seimeni. În legătură cu oastea de curte a principelui Apafi s-au păstrat mai multe documente care oferă informații privind numărul soldaților, originea lor, organizarea internă și soldele plătite acestora. În continuare vom analiza câteva din evidențele nominale ale steagului de seimeni care prezintă situația acestora în Transilvania pe parcursul a aproape două decenii (1663-1681).

Primele informații referitoare la seimenii aflați în slujba lui Apafi datează din 7 ianuarie 1663, ocazie cu care s-a efectuat plata soldelor. Registrul conține numele a 53 de persoane dintre care 7 ofițeri (1 ceaș, 1 stegar, 5 decurioni) și 46 de oșteni de rând. Solda pe o lună de zile, cuvenită întregului steag, era de 271 de florini. Alcătuirea acestui steag reflectă câteva din caracteristicile specifice acestei categorii de oșteni: originea turcească indicată de funcția conducătorului (ceaș), prezența unor oșteni de la sud de Dunăre (sârbi, greci etc.), prezența elementului românesc și adoptarea unor elemente locale (maghiare sau românești din Transilvania). Dintre cei 53 de seimeni 19 poartă variații ale numelui Muntean și Moldovan (*Șmion Molduvan, Jephthen Molduvan, Iignat Molduvan, Sstan Muntan, Iuvan Molduvan, Iuvan Muntyan, Mircse Muntyan, Opra Muntyan, Fera Muntyan, Radul Muntyan, Marco Muntyan, Stoyka Muntyan, Peter Muntyan, Juvan Muntanul, Juvan Muntyanul, Dumetru Muntyan, Georgy Molduvan, Moldovan Peter, Raduly Muntyan*). În registru mai întâlnim și alte câteva nume de români, ex: *Mircse Stegar*⁴¹, *Dobre Tizedes, Wladul Kopil, Strimbul Tizedes, Wladuisa Ban, Alixander Kaluger, Juvan Kopil, Nyagul Kopil*. Un alt nume ce apare cu o frecvență ridicată este *Racz*, desemnând cel mai probabil sârbi: *Racz Raduithsa, Rác Juven, Racz Rhadvits, Racz Mihaly, Racz Stojan, Racz Sigmond, Giurka Racz*. Interesantă este prezența unor nume de cazaci (*Riszko Kozách, Thimos Kozako, Miklos Kozako*), ce proveneau probabil din cetele de mercenari cazaci aflați în slujba domnilor români în această perioadă. Alte nume

⁴⁰ Susana Andea, *Transilvania, Țara Românească și Moldova. Legături politice (1656-1688)*, Cluj-Napoca, 1996, p. 165-167.

⁴¹ În acest registru ofițerii apar doar cu prenumele alături de funcția pe care o ocupă.

precum *Philóp Csizmadia* sau *Kőrösi Georgy* sunt semnul acceptării unor oșteni autohtoni sau din Ungaria, în rândurile seimenilor⁴².

Un alt registru, realizat cu ocazia unei mustre din anul 1666, prezintă situația steagului de seimeni cu efective reduse la 28 de oameni și un cuantum al soldelor de 153 florini. Conducătorul acestei unități militare este *Racz Peter*⁴³, desemnat de această dată ca și hotnog (*hadnagy*), cu o soldă de 15 florini pe lună. Acesta este secondat de un alt ofițer (probabil vice-hotnog) cu o soldă de 8 florini pe lună. Restul seimenilor sunt organizați în două decurii și beneficiază de o soldă de 5 florini pe lună, inclusiv decurionii. Majoritatea numelor se regăsesc și în registrul anterior, din anul 1663, cu câteva excepții: *Aprod Marko*, *Szilagi Mihaly*, *Tergovistai Todor*⁴⁴.

De obicei, plata soldelor se făcea din veniturile fiscalului. Din jurnalul Anei Bornemisza, soția principelui, reiese că în anul 1667 s-au plătit de mai multe ori soldele pedestrilor de la curte, din veniturile vămii (*tricesima*) de la Bran. Pe data de 7 iunie 1667, soldele pedestrilor germani, maghiari și seimeni au ajuns la suma de 779 florini și 50 de denari⁴⁵.

În anul 1680, în afară de seimeni, oastea de curte a principelui Apafi mai includea 6 steaguri de pedestri (2 steaguri de pedestrii germani, 1 steag de pedestrii maghiari și trei steaguri *franceze*, alcătuite de fapt din mercenari polonezi recrutați cu subsidii franceze⁴⁶). În acest an, 79 de seimeni slujeau la curtea princiară, iar soldele lor totalizau 410 florini pe lună. Trebuie menționat că seimenii primeau cele mai mari solde, 5 florini pe lună, în condițiile în care mercenarii germani primeau 4 florini, iar cei maghiari și polonezii primeau câte 3 florini⁴⁷. De această dată, steagul

⁴² Serviciul Județean Cluj al Arhivelor Naționale (SJANCJ), Fond *Colecția socoteli princiare*, 46 *Evidențe nominale de efective militare*, f. 1 (vezi Anexa I).

⁴³ În primul registru, din 1663, conducătorul steagului de seimeni apare sub numele Nagy Peter.

⁴⁴ SJANCJ, Fond *Colecția socoteli princiare*, 46 *Evidențe nominale de efective militare*, f. 48 (vezi Anexa II).

⁴⁵ Béla Szádeczky, *I Apafi Mihály fejedelem udvartartása. Bornemisza Anna gazdasági naplói*, Budapest, 1911, p. 84.

⁴⁶ Steagurile *franceze* au fost aduse în Transilvania în urma tratatelor purtate de Mihail Apafi cu reprezentanții lui Ludovic al XIV-lea și ai lui Jan Sobieski, cu scopul realizării unei alianțe anti-habsburgice. Vezi Ioan Hudiță, *Répertoire des documents concernant les négociations diplomatiques entre la France et la Transylvanie au XVIIe siècle (1636-1683)*, Paris, 1926, p. 18-21; Andea, *Transilvania*, p. 279; László Makkai, Zoltán Szász (coord.), *History of Transylvania*, II, New York, 2001, p. 343-344.

⁴⁷ SJANCJ, Fond *Colecția socoteli princiare*, 46 *Evidențe nominale de efective militare*, f. 43-54.

seimenilor era divizat în 6 decurii, iar cei trei ofițeri (ceaușul, vice-ceaușul și stegarul) menționați și în documentele anterioare sunt însoțiți și de un toboșar ce primea o soldă de 5 florini, la fel ca ceilalți oșteni. În privința compoziției steagului de seimeni, se constată o creștere numerică a elementului autohton față de anii anteriori (*Csizmadia Philep, Csizmadia Janos, Kövári Janos, Mezőhégi András, Lugosi István, Fejervári Gergely, Szilágyi Peter, Képiro András, Maramorosi Marton*). Seimenii cu nume de Moldovan sau Muntean rămân în continuare 19, la fel ca și în 1663. O creștere se constată și în cazul numelui Racz, ce apare de 22 de ori ⁴⁸.

O situație oarecum similară găsim și într-un registru din anul 1681. Singura diferență notabilă este faptul că decurionii apar sub numele de vătăfi (*vátas*)⁴⁹. În anii următori, prezența seimenilor în Transilvania continuă să fie atestată atât de evidențe nominale⁵⁰ cât și de alte tipuri de documente⁵¹.

În ciuda faptului că erau soldați de diverse origini etnice, seimenii au dezvoltat o puternică solidaritate și identitate de grup. În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, atât în Moldova și Țara Românească, cât și în Transilvania, seimenii s-au dovedit soldați valoroși, eficienți pe câmpul de luptă, dar greu de controlat și dispuși să schimbe taberele. În privința armamentului și a tacticii de luptă, acești mercenari erau comparabili cu cele mai bune trupe de infanterie ale momentului (ienicerii), lăsând de dorit doar în ceea ce privește disciplina. În evoluția lor ca și mercenari ai principilor ardeleni putem distinge două etape. În timpul lui Gheorghe Rakoczi al II-lea și în perioadele de confruntări interne ce au urmat campaniei dezastuoase din Polonia, efectivele seimenilor din Transilvania au oscilat între câteva sute și 1.000, fiind în exclusivitate mercenari străini. În această etapă, contingentele seimenilor reprezintă de obicei o formă de sprijin militar, oferit de domni români principilor ardeleni. După alegerea lui Mihail Apafi și încheierea ostilităților pe teritoriul țării, efectivele seimenilor au fost reduse semnificativ. În această a doua etapă, seimenii devin o prezență constantă în garda principelui. Un alt proces specific acestei etape a fost diversificarea etnică a seimenilor prin includerea unor soldați autohtoni.

⁴⁸ Vezi Anexa III.

⁴⁹ Vezi Anexa IV.

⁵⁰ 70 de seimeni în anul 1683, 64 în 1684. SJANCIJ, Fond *Colecția socoteli princiare*, 46 *Evidențe nominale de efective militare*, f.132, f. 211.

⁵¹ Jurământul de credință a 10 seimeni la Sibiu în 1686. Vezi Andrei Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești, Acte și scrisori*, București, 1939, doc. 154, p. 233-235.

ANEXE

I

SJANCI, Fond: *Colecția socoteli princiare*, 46 *Evidențe nominale de efective militare*, f. 1.

1663, 7 Ianuarie	Jamiski Tizedes, sol
Szeminyek Laistroma	Thimos Kozako, sol
(Csauz Svethka) ⁵² , Nagy Peter sol	Miklos Kozako, sol
Mircse Stegar, sol	Radul Muntyan, sol
	Marco Muntyan, sol
	Stoyka Muntyan, sol
Dobre Tizedes, sol	Racz Mihaly, sol
Wladul Kopil, sol	Peter Muntyan, sol
Balye Pudgurány, sol	Racz Stojan, absens
Sjmion Molduvan, sol	Juvan Muntanul, absens
Jephten Molduvan, sol	Racz Sigmond, sol
Iignat Molduvan, sol	
Philóp Csizmadia, sol	Juvan Kozak, sol
Crista Lengyel, sol	Giurka Racz, sol
Kőrösi Georgy, sol	Galoczi Vaszil, sol
Racz Raduithsa, sol	Juvan Muntyanul, sol
	Nyagul Kopil, sol
Strimbul Tizedes, sol	Dumetru Muntyan, sol
Sstan Muntan, sol	Georgy Molduvan, sol
Wladuisa Ban, sol	Moldovan Peter, sol
Iuvan Molduvan, sol	Raduly Muntyan, sol
Georgi Borcsh, sol	Illyes Ignat, sol
Georgi Grekul, sol	
Iuvan Muntyan, sol	Ember szam nro. 53
Mircse Muntyan, sol	Fizetes fl. 271.
Dobre Marcshinan, sol	
Simion Carbonal, sol	
Flora Tizedes, sol	
Alixander Kaluger, sol	
Balje Poturach, sol	
RácZ Juvan, sol	
Juvan Kopil, sol	
Racz Rhadvits, sol	
Riszko Kozách, sol	
Stamathe Szabo, sol	
Opra Muntyan, sol	
Fera Muntyan, sol	

⁵² Tăiat în original. Ulterior adăugat numele lui Nagy Peter.

II

SJANCJ, Fond: *Colecția socoteli princiare*, 46 *Evidențe nominale de efective militare*, f. 31.

Szemeniek Regestuma⁵³

Hadnagy

Racz Peter fl. 15

[?] Lacko Kórósi Gyorgy fl. 8

[Tiz]edes Dobra fl. 5

[Wl]ad Kopil fl. 5

Podgurany Balia

Molduvai Simon

Aprod Marko

Molduvai Ignat

Lengiel Kristian

Csizmadia Filip

Ivan Grecul

Racz Andras

Muntian Janos

Racz Ivan

Tizedes Stan Muntian

Radulj Muntian

Vasil Muntian

Galaczi Vasil

Szilagi Mihaly

Racz Gabor

Racz Radovicza

Molduvai Ivan

Opra Muntian

Simeon Muntian

Racz Marko

Racz Vladul

Molduvai Opra

Tergovistai Todor

Szemely 28

Fizetes fl. 153

⁵³ Seimenii apar într-un registru comun din anul 1666, alături de un steag de pedestri maghiari alcătuit din 47 de oameni cu o soldă totală de 159 florini.

III

SJANCJ, Fond: *Colecția socoteli princiare*, 46 *Evidențe nominale de efective militare*, f. 48

Szemenyek⁵⁴

Feo Csauz Racz Peter f. 15
Vicze Csauz Miklos f. 7
Zászlóartó Racz Mattyas f.8
Dobos Lengyel Janczi f.5

1. Tizedes Rác Dobrin
Podguran Bálya
Moldovai Simon
Moldovai Ignat
Csizmadia Philep
Csizmadia Janos
Racz Radoszlav
Racz Mathe
Racz Marco
Kövári Janos
Sappanos Simon
Kozák Stephan
György Bukur

2. Tizedes Moldovai Simion
Galaczi Vasil
Kozák Timus
Rác Iván
Muntán Demeter
Muntán Nyágul
Racz Balut
Racz Lukacz
Moldovai Makovei
Dali Janos
Muntán Opra
Mezőhégi András

3. Tizedes Rác Radovicz
Muntan Kosztandin
Muntan Mihály
Lugosi István

4. Tizedes Vlád
Muntan Thodor
Racz Radoszlav
Muntan Musat
Racz Malkocz
Racz Gyurka
Karadzi Görög
Muntan Komán
Racz Vucz
Szilágyi Peter
Bándi Mihok
Purmán Demeter

5. Tizedes Rác Stoján
Rác Mihul
Muntán Iuon
Racz Nedelko
Muntán Janczi
Tott Juonas
Képiro András
Görög Nikola
Racz Mihály
Pap Thodor
Racz Száva
Gywra Gabor
Racz Nede

6. Tizedes Muntán Mirtsa
Kozák Simon
Szöcs Janos
Moldovai Isák
Racz György
Timár Roman
Pap Stán
Racz Svéje
Maramorosi Marton

⁵⁴ Steagul semenilor apare într-un un registru comun al celor 7 steaguri de pedestrii de la curtea principelui Mihail Apafi I realizat la 1 ianuarie 1680.

Moldovai Farkas
Sik Iuon
Illyei János
Racz Marton
Mikle Janos
Muntan Zaharia

Muntán Nikola
Kozák Mihály f.5
Rácz Szivko
Kozák Gabor

Summa personarum. 79; fizetes f. 410

IV

SJANCJ, Fond: *Colecția socoteli princiare*, 46 *Evidențe nominale de efective militare*, f. 109

Semenyekk Laistroma és Szemelyetek
Szazma következnek ez szerint⁵⁵.

Racz Peter Fő Hadnagy fl.15
Vice hadnagy Czizmadia János fl.7
Zaszlo tarto Racz Matyas fl.8
Dobos Buday Fodor fl.5
Szálás Oszto Racz Luka fl. 5

1. Vatás⁵⁶ Racz Mihály fl.5
Racz Nicula fl.5
Maramorosi Marton fl.5
Kozak Stephan fl.5
Fejervari Gergely fl.5
Muntyan Gyorgy fl.5
Tott Jancsi fl.5
Racz Nedilk fl.5
Görög Tamas fl.5
Lengyel Mihok fl.5
Görög István fl.5
Muntyán Filep fl.5
Molduvay Ignátt fl.5

2. Vatás Galaczi Vasziy fl.5
Muntyán Nagoe fl.5
Muntyán Stancsu fl.5
Rukari Lázár fl.5
Muntyán György fl.5
Muntyán Jonaste fl.5
Muntyán Jancsi fl.5
Muntyán Pál fl.5
Pap Janos fl.5
Fejervari Miklos fl.5
Racz Iván fl.5
Muntyán Demeter fl.5
Muntyán Mán fl.5

3. Vatás Timus Janos fl.5
Muntyán Mihaly fl.5
Muntyán Kosztandin fl.5
Sijk Janos fl.5
Csizmadia Janos fl.5
Logosi István fl.5
Muntyan Zaharia fl.5
Pap Demeter fl.5
Nemes György fl.5
Molduvai Simion fl.5
Racz Gyura fl.5
Görög Szava fl.5

4. Vatás Racz Márkocs fl.5
Muntyán Musátt fl.5
Racs Radoszlav fl.5
Tott Janos fl.5
Muntyán György fl.5
Pap Fodor fl.5
Porkaz Janos fl.5
Horvát Márton fl.5
Logosi Neda fl.5
Szilagyi Peter fl.5

5. Vatás Sandor Janos fl.5
Muntyán Nicula fl.5
Kazák Mihály fl.5
Fejervari Miklos fl.5
Racz Sijk fl.5
Racz Mihály fl.5
Racz Neda fl.5
Muntyán Mán fl.5
Molduvay Vojk fl.5
Molduvai Mircse fl.5
Fejervari Demeter fl.5
Racz Mihály fl.5
Muntyán Mircse fl.5⁵⁷.

⁵⁵ Steagul seimenilor este inclus într-un registru comun al unităților pedestre de la curtea principelui din data de 16 noiembrie 1681.

SEIMENI IN THE SERVICE OF TRANSYLVANIAN RULERS IN THE
SECOND HALF OF THE SEVENTEENTH CENTURY

Abstract

Initially the *seimeni* were a group of foreign mercenaries, coming from the regions south of the Danube, in the service of Romanian rulers in the Seventeenth century. Beginning with the reign of Prince George Rákóczi the Second, the *seimeni* were also present in the Transylvanian army. They were organized as infantry troops armed with fire weapons. Their clothing and weapons were similar in many aspects to those of the Ottoman Janissary. At the court of Prince Michael Apafi the *seimeni* were a part of the permanent guard of the prince, together with other soldiers of foreign origin (Germans, Polish etc.). In time, local soldiers (Hungarians or Romanians from Transylvania) were accepted among the *seimeni* changing the ethnic composition of this group of mercenaries.

⁵⁶ vătaf.

⁵⁷ În total 66 de *seimeni*, incluzând ofițeri, iar totalul soldelor se ridică la 345 de florini.